

УДК 336:61

<https://doi.org/10.31713/ve4202410>

JEL: G30, L14

Ляхович О. О. [1; ORCID ID: 0000-0002-6770-7970],

к.е.н., доцент,

Терещенко В. Є. [1; ORCID ID: 0009-0002-6643-7267],

здобувач вищої освіти третього (освітньо-наукового) рівня,

Кречко М. Ю. [1; ORCID ID: 0000-0001-6757-1025],

здобувач вищої освіти другого (магістерського) рівня

¹Національний університет водного господарства та природокористування, м. Рівне

ХАРАКТЕРИСТИКА ЗАГРОЗ ТА МОЖЛИВОСТЕЙ У КОНТЕКСТІ ТРАНСПАРЕНТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ

У статті висвітлено особливості транспарентної діяльності підприємств. Представлено аналіз тенденцій розвитку корпоративної транспарентності в Україні. Встановлено, що найвищий рівень прозорості притаманний для компаній головних управлінь (так званих хед-офісів), фінансової сфери, постачання електроенергії, телекомунікацій та транспорту. Проаналізовано можливості та загрози транспарентної діяльності.

Ключові слова: транспарентність; підприємство; можливості; загрози.

Вступ. Сьогодні транспарентна діяльність компанії є однією з важливих передумов організації ефективного бізнесу в контексті цифрового економічного розвитку. Крім того, для компанії виникають як нові можливості, так і загрози. Це актуалізує проблему вивчення впливу транспарентності на результати діяльності компанії. Це питання вимагає розробки та використання сучасних та безпекових підходів у діяльності компаній з метою зміцнення фінансового становища у короткостроковій та довгостроковій перспективі на основі принципів транспарентності.

Аналіз останніх джерел і публікацій. Сутність та підходи до класифікації поняття транспарентності досліджували М. В. Пашковська, Р. В. Кузіна, І. Ю. Суровцева, Т. М. Наливайко, М. Ю. Романов, О. В. Рожнова, В. М. Ігумнов. Вплив транспарентної діяльності на конкурентоспроможність підприємства вивчали Р. К. Хубієв, В. Ю. Халіна, Д. В. Головіна, І. А. Білоцька та ін. Поряд з цим, зазначимо, що питанню дослідження можливостей та загроз прозорості діяльності підприємств не приділено достатньо уваги.

Метою статті є обґрунтування особливостей транспарентної

діяльності підприємств в Україні в контексті розкриття можливостей та загроз такої діяльності.

Основна частина. У сучасній економіці принцип «транспарентності» є ключовим елементом стратегії компанії щодо взаємодії з усіма зацікавленими сторонами. Крім того, слід зазначити, що вчені з розвинених країн світу показали взаємозв'язок між прозорістю компанії та її конкурентною позицією. Тому питання транспарентності та відкритості інформації про діяльність компаній сьогодні відіграє важливу роль не лише у фінансовому благополуччі одного суб'єкта господарювання, а й країни в цілому.

Згідно зі статистикою ЄС, якість фінансової звітності щодо задоволеності клієнтів може свідчити про підвищення рівня інформативності та транспарентності фінансової інформації (рис. 1).

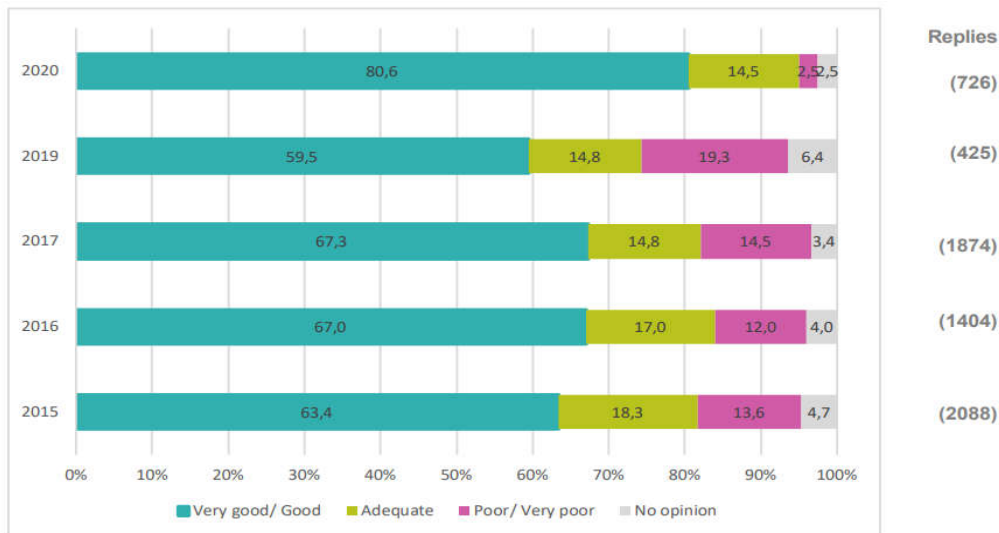

Рис. 1. Задоволеність зацікавлених сторін прозорістю та інформативністю фінансової звітності в країнах ЄС [5]

Наприклад, у 2022 році, порівняно з 2015 роком, задоволеність показниками якості фінансової звітності зросла з 63,40% до 80,60%. Це свідчить про те, що керівники національних компаній з метою зміцнення своїх позицій як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках повинні забезпечувати випереджаючий розвиток свого бізнесу шляхом впровадження принципів транспарентності.

Останніми роками така категорія, як «транспарентність», стала дуже активною в державному та приватному секторах. Основна причина цих змін – перехід економічних відносин на цифровий рівень. Як наслідок, сама інформація сприймається як важливий ресурс і драйвер змін. Існує досить багато наукових підходів до визначення сутності поняття «транспарентність». Цей термін можна розглядати як в загальному контексті, так і на рівні різних

економічних суб'єктів [2].

Слід зазначити, що термін «транспарентність» є досить поширеним і бере свій початок у кількох мовах. Наприклад, «транспарентність» перекладається з англійської як «прозорий», але загальноприйнятим є лише походження відповідного поняття з латинської мови, «transpar» дослівно перекладається як «щось прозоре і зрозуміле» [4].

Транспарентність на рівні підприємства слід розглядати як достовірне і неупереджене представлення інформації про діяльність суб'єкта господарювання. Відповідно під транспарентною діяльністю підприємства розуміємо висвітлення у відкритому доступі достовірної інформації та пояснень щодо об'єктивного уявлення про фінансові та нефінансові показники підприємства [1].

У такому контексті слід дослідити Індекс транспарентності ESG (ESG Transparency Index 2020) українських компаній, розрахований Професійною асоціацією корпоративного управління (ПАКУ) та Центром розвитку корпоративної соціальної відповідальності за підтримки Міжнародного приватного підприємництва (CIPE). Ці організації оцінювали публічну інформацію 2020 року на основі факторів ESG від українських компаній, які увійшли до топ-50 учасників, а також серед компаній, які добровільно взяли участь у цій оцінці. Індекс оцінює відкритість українських компаній з погляду факторів ESG (соціальні, екологічні та управлінські).

За результатами дослідження було виявлено, що розкриття інформації українськими компаніями у 2020 році становить у середньому 32%, що на 6,5% більше. У порівнянні з 2019 роком. Це свідчить про те, що все більше українських компаній прагнуть до транспарентності. У сучасних умовах, по суті, результат діяльності компанії відображається не тільки у фінансових показниках, а й у ESG-показниках, які характеризують діяльність компанії з погляду екологічних, соціальних та управлінських цілей. З'ясувалося, що середній рівень транспарентності українських компаній за цими показниками становить: 26,4% у соціальних аспектах; 36,6% – в екологічній сфері; 27,7% – у сфері корпоративного управління. Також слід зазначити, що 23 з 56 компаній мають вищий за середній рівень розкриття інформації в ESG, а рівень транспарентності ТОП-10 компаній перевищує 60%.

Здебільшого учасники Індексу транспарентності ESG розкривають загальну інформацію про компанію, захист довкілля та зв'язки з громадськістю. Для більш глибокого вивчення цієї теми проаналізуємо середній рівень розкриття інформації за категорією

2019–2020 років Індексу транспарентності ESG (рис. 2).

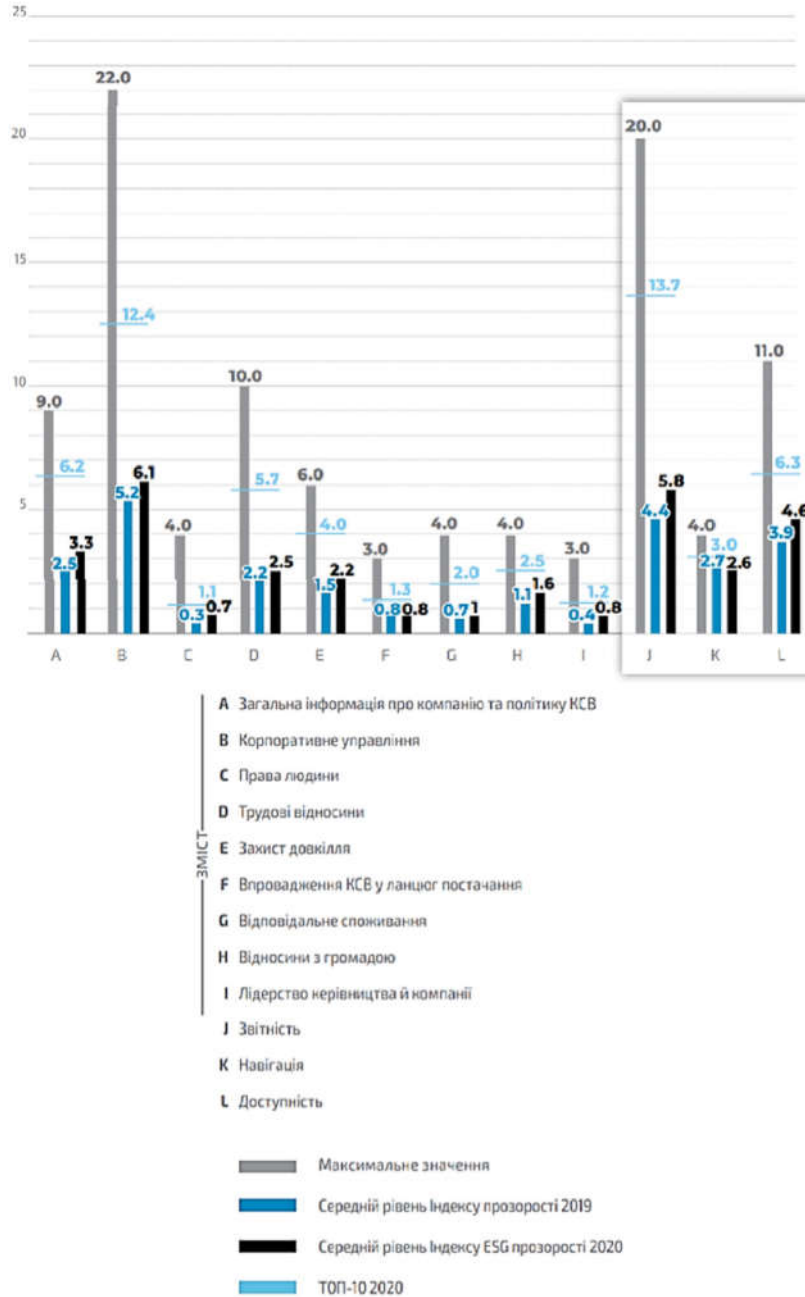

Рис. 2. Середній рівень розкриття інформації за категоріями Індексу ESG прозорості [3]

Проаналізувавши цю схему, можна сказати, що ТОП-10 компаній мають показники вдвічі вищі майже за всіма критеріями і майже в 2,5 рази вищі за таким показником, як «звітність». Як видно з рис. 2, у 2020 році відкритість інформації зросла у всіх категоріях, особливо за такими критеріями, як «права людини» (зросли у 2,3 рази) та «менеджмент та корпоративне лідерство» (зросли у 2 рази). Крім того, розкриття інформації за окремими компонентами

показує, що такі компоненти, як «навігація» та «доступність», мають найвищий рівень розкриття. Тому в цілому можна сказати, що рівень прозорості українських компаній зростає у всіх категоріях.

Також можна сказати, що серед компаній, які продемонстрували найвищий рівень прозорості, є компанії головних управлінь, компанії сфер фінансів, електроенергетики, телекомунікації та транспорту, рівень прозорості яких у середньому становить 59,2%, 48,6%, 42,3%, 41,6% та 36,4% відповідно (таблиця).

Таблиця

Рівень прозорості компаній за видами діяльності

Вид діяльності	Рівень прозорості компаній визначеного виду діяльності, %
Діяльність головних управлінь (хед-офісів)	59,2
Надання фінансових послуг	48,6
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	42,3
Телекомунікації	41,6
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська доставки	36,4
Виробництво напоїв	31,7
Оптова торгівля, крім торгівлі автотранспортними засобами та мотоциклами	27,3
Добування металевих руд	25,7
Добування сировини нафти та природного газу	24,2
Виробництво тютюнових виробів	21,2
ІТ	19,5

*Джерело: складено автором на основі [3]

Щоб проаналізувати найбільш прозорі компанії, розглянемо ТОП-10 компаній у 2020 році за результатами Індексу прозорості (рис. 3). Відповідно, лідерами Індексу прозорості ESG стали: ПрАТ «ВФ Україна», АБ «УКРГАЗБАНК», Група ДТЕК, АТ «Перший український міжнародний банк», ІП «Кока-Кола Беверіджиз Україна Лімітед», ДП «НАЕК «Енергоатом», ПрАТ «Укргідроенерго», АТ «Українська залізниця», МХП та НАК «Нафтогаз України». Слід зазначити, що позиції компаній в індексі досить близькі і різниця іноді становить 0,5%, що свідчить про достатню відкритість всіх десяти компаній.

Місце	Назва компанії	Вид діяльності	Форма власності	Бали
1	ПрАТ «ВФ Україна»	Телекомунікації	П	62.5
2	АТ «Перший український міжнародний банк»	Надання фінансових послуг	П	60
3	Група ДТЕК	Діяльність головних управлінь (кед-офісія)	П	55.5
4	АБ «УКРГАЗБАНК»	Надання фінансових послуг	Д	53
5	ІП «Кока-Кола Беверіджиз Україна Лімітед»	Виробництво напоїв	П	52
5	ДП «НАЕК «Енергоатом»	Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	Д	50
7	МХП	Оптова торгівля, крім торгівлі автотранспортними засобами та мотоциклами	П	49.5
8	ПрАТ «Укргідроенерго»	Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	Д	48
8	АТ «Українська залізниця»	Наземний і трубопровідний транспорт	Д	47
10	НАК «Нафтогаз України»	Діяльність головних управлінь (кед-офісія)	Д	46

Рис. 3. ТОП-10 компаній за результатами Індексу ESG прозорості компаній 2020 [3]

Також ми бачимо, що 5 компаній з ТОП-10 – приватні, а 5 – державні. Це свідчить про те, що як державний, так і приватний сектори прагнуть до більш прозорої роботи.

У результаті дослідження ми з'ясували, що державні підприємства з кожним роком підвищують транспарентність своєї діяльності. Якщо рівень транспарентності державних та приватних компаній у 2017 році був майже однаковим і становив 24% та 23,3% відповідно, то у 2020 році цей показник був значно вищим і становив 39,4% для державних підприємств та 28,4% для приватних підприємств. На нашу думку, така ситуація пов'язана з реформуванням корпоративного управління державними підприємствами в Україні.

Також хочемо висвітлити та навести кілька прикладів того, що компанії публікують на сайтах компаній. Наприклад, 35 компаній опублікували на сайті інформацію про місію, візію та цінності компанії; 33 компанії опублікували кодекс етики на своїх сайтах; 26 компаній опублікували свою стратегію або цілі КСВ на своїх сайтах; 19 компаній опублікували стратегію компанії на своїх сайтах; 11 компаній, які взяли на себе зобов'язання щодо досягнення Цілей сталого розвитку; 48 компаній надали інформацію про юридичні особи та їх працівників; на сайтах 29 компаній опублікували антикорупційні програми компаній, 27 компаній надали інформацію про власні структури; 30 компаній оприлюднили інформацію про порушення поведінки бізнесу на каналах та можливі корупційні дії; 11 компаній розкрили свою політику щодо заробітних плат, премій та

винагород членів наглядових рад та у нефінансових звітах.

Отже, цей аналіз показує, що компанії стають більш прозорими, компанії змінюються та підвищують свої стандарти. Мета компанії – перейти від максимізації прибутку до надання цінності клієнтам, співробітникам, постачальникам і партнерам. Компанії та інвестори розглядають це як конкурентну перевагу для компанії. Все більше і більше інвесторів намагаються фінансувати організації та продукти, які підтримують і сприяють сталому розвитку та прозорості, в той час як керівники цих компаній активно працюють над комунікацією ключових аспектів сталого розвитку.

Це буде досить позитивною тенденцією, якщо з кожним роком до цього рейтингу потраплятиме все більше компаній і збільшуватиметься Індекс прозорості ESG самих компаній. Інтеграція ESG-факторів у бізнес відкриває нові можливості для компаній, у тому числі фінансові, репутаційні та управлінські. Прозорість компанії зміцнює її репутацію та покращує фінансові показники.

У процесі прозорості діяльності з компанією співпрацюють як економічні суб'єкти, так і компетентні компанії та державні аудиторські органи. Відповідно, до основних взаємовідносин між суб'єктами відносять відносини між власниками і найманими працівниками, кооперацію між компанією і партнерами, особливо фінансовими та інвестиційними партнерами; відносини з клієнтами; відносини з державою і громадянами.

Прозорість підприємства означає рівень відкритості та доступності діяльності компанії, процесів ухвалення рішень і фінансової інформації для зацікавлених сторін та має вирішальне значення для побудови довіри та стабільності у відносинах компанії з цими зацікавленими сторонами. Прозорість є важливим драйвером економічного зростання компанії. Однак відкритість у ринковій економіці суперечлива. Для вивчення цих перешкод необхідно більш детально відзначити як можливості, так і небезпеки цього явища.

Прозорість в основному допомагає визначити ринкову вартість компанії, що є публічною оцінкою не тільки з боку ринку, а й потенційних інвесторів чи конкурентів, а й фінансових аналітиків та аудиторських фірм. Так, з боку аудиторських фірм прозорість дозволить їм виконувати повноцінну роботу з підвищення ефективності бізнесу та розкривати найважливіші та глибокі питання тим, хто цікавиться діяльністю компанії. Прозорість допомагає аудитору надавати поради та рекомендації власнику бізнесу з метою максимізації його цінності.

Транспарентність з боку рейтингового агентства та інвесторів є найважливішою частиною привабливості інвестицій компанії. Іншими словами, під прозорістю мається на увазі відкритість компанії, бажання будь-якого акціонера, інвестора або партнера працювати ефективно; це показник наявності стратегічних цілей компанії, яка націлена на серйозну і довгострокову роботу.

Транспарентність для держави забезпечить прозору політику корпоративного оподаткування, сприятиме зменшенню тіньового сектору та збільшенню надходжень до бюджету, а також забезпечить реалізацію Цілей сталого розвитку, які знаходять своє відображення у запровадженні корпоративної соціальної відповідальності. Незаперечним фактом є те, що в цілому всі складові фінансової безпеки держави (оподаткування, інвестиції, борг, валюта, готівка) позитивно вплинуть на транспарентність компаній.

Транспарентність також позитивно впливає на підвищення довіри споживачів до продукції компанії, забезпечуючи розширення ринку збуту. Насправді, розкриття складу акціонерів, максимальна транспарентність фінансової документації, інформація про всі важливі угоди, незалежні аудити та оцінки, а також публікація нефінансової інформації значно підвищують довіру до компаній.

Тому, з одного боку, транспарентність має показувати свої конкурентні переваги, щоб зробити інвестиції привабливими. З іншого боку, виявивши їх переваги, компанія може зробити їх власністю конкурентів, які зможуть оволодіти ними. Крім того, компанія може розраховувати на новий рівень розвитку, якщо їй вдасться залучити зовнішні інвестиції.

Отже, транспарентність компанії є суперечливим процесом. Адже інвестори шукають компанії, які ведуть чесну та прозору діяльність, оскільки це забезпечує їм впевненість у власних інвестиціях та підвищує рівень довіри; клієнти більш схильні співпрацювати з підприємствами, які відкрито демонструють свою діяльність та зобов'язання щодо якості своїх товарів та послуг; прозорість допомагає підприємствам відповідати вимогам законодавства та міжнародних стандартів, що зменшує ризики штрафів та інших негативних наслідків; транспарентність дозволяє компанії вчасно виявляти та усувати ризики, що може заощадити кошти та запобігти втратам; робітники також можуть відчувати більшу довіру та повагу до компанії, яка відкрита щодо своєї діяльності; прозорість допомагає забезпечити взаєморозуміння серед співробітників, що збільшує ефективність досягнення спільних цілей; відкритість та доступність інформації забезпечує керівництву компанії повну картину про стан діяльності підприємства та дозволяє

своєчасно реагувати на проблеми та недоліки; компанії, які практикують транспарентність, отримують позитивний імідж у громадськості та ін. (рис. 4).

Рис. 4. Можливості та загрози транспарентної діяльності підприємства

*Джерело: розробка автора

З іншого боку, інформація у вільному доступі може становити інтерес для конкурентів і використовуватися в своїх цілях, таких як дотримання стратегії, запуск аналогічних продуктів і отримання переваги на ринку, створення конкурентної слабкості організації. Співробітники також можуть передавати інформацію зацікавленим сторонам або використовувати її в інших корисливих цілях. Таке трапляється, коли є відкритість, а контролю немає, тому доводиться думати про інформаційну безпеку та трудові договори. У сучасній ситуації професійний керівник повинен вміти дотримуватися балансу: знати, яка інформація повинна бути у вільному доступі, а яка повинна залишатися прихованою, оскільки потенційна конкурентна слабкість компанії одночасно є її головною перевагою перед конкурентами.

Саме тому, якщо підприємство стає більш прозорим, це може призвести до викриття конфіденційної інформації, наприклад, планів розширення бізнесу, стратегій зниження витрат або конфіденційних контрактів. Також це може створити серйозні проблеми для підприємства та призвести до зменшення прибутків. Варто відмітити, щоб забезпечити прозорість, підприємство може потребувати додаткових витрат на створення та зберігання інформації, а також на забезпечення безпеки та захисту інформації від зовнішніх загроз.

Висновок з проведеного дослідження. Отже, умовах цифрової економіки все більш актуальним стає питання прозорості бізнес-операцій. Сьогодні внутрішній ринок все ще недостатньо прозорий. У зв'язку з нерозвиненістю прозорої діяльності в Україні та відносно значною часткою тіньового сектору, часто надійність галузевих та ринкових показників є низькою. Також варто відзначити, що ця інформація недоступна не тільки конкурентам, але й інвесторам, споживачам. Тому компанії, які працюють непрозоро, можуть спостерігати зниження активності у своїй діяльності.

Вивчаючи можливості та загрози в контексті прозорої діяльності, встановлено, що прозорість є суперечливим процесом, який може принести як можливості, зокрема залучення інвестицій, збільшення кількості клієнтів, зниження ризиків, залучення талановитого персоналу, підвищення продуктивності, покращення репутації компанії, вихід на нові ринки, так і загрози, як-от розголошення конфіденційної інформації, відкритість для конкурентів та збільшення витрат для забезпечення прозорості. Саме тому важливо дотримуватися балансу: знати, яку інформацію необхідно розкривати для задоволення потреб

стейкхолдерів, а яку потрібно приховати, щоб вона не перейшла у власність конкурентів. Отже, впровадження безпекоорієнтованого підходу на основі визначення меж транспарентності дозволить реалізувати нові можливості та мінімізувати загрози, що забезпечить позитивний вплив на рівень фінансової безпеки підприємства.

1. Богуцька Л. Реалізація принципів транспарентності суб'єктами господарювання. *Вісник Тернопільського національного економічного університету*. 2017. Вип. 4. С. 149–158. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vtneu_2017_4_16 (дата звернення: 14.11.2024).
2. Винниченко Н. В., Мірошніченко О. В., Черкай О. О. Прозорість звітності вітчизняних підприємств як передумова забезпечення фінансової стабільності. *Приазовський економічний вісник*. 2020. Вип. 6 (23). С. 240–246. URL: <https://doi.org/10.32840/2522-4263/2020-6-42> (дата звернення: 14.11.2024).
3. Індекс ESG прозорості компаній України. 2020. URL: <https://cgpa.com.ua/wp-content/uploads/2021/12/Index-2020.pdf> (дата звернення: 14.11.2024).
4. Наливайко Л. Р., Романов М. Ю. Поняття, ознаки та значення транспарентності в контексті євроінтеграції. *Visegrad Journal on Human Rights*. 2016. № 4/1. С. 152–157. URL: <https://er.dduvs.in.ua/bitstream/123456789/2026/1/10.pdf> (дата звернення: 14.11.2024).
5. Quality report on National and Regional Accounts. 2020 data. Eurostat, 2021. URL: <https://ec.europa.eu/eurostat/documents> <https://doi.org/10.32840/2522-4263/2020-6-42> (дата звернення: 14.11.2024).

REFERENCES:

1. Bohutska L. Realizatsiia pryntsyviv transparentnosti subiektamy hospodariuvannia. *Visnyk Ternopilskoho natsionalnoho ekonomichnoho universytetu*. 2017. Vyp. 4. S. 149–158. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vtneu_2017_4_16 (data zvernennia: 14.11.2024).
  2. Vynnychenko N. V., Miroshnychenko O. V., Cherkai O. O. Prozorist zvitnosti vitchyznianskykh pidpriemstv yak peredumova zabezpechennia finansovoi stabilnosti. *Pryazovskiy ekonomichnyi visnyk*. 2020. Vyp. 6 (23). S. 240–246. URL: <https://doi.org/10.32840/2522-4263/2020-6-42> (data zvernennia: 14.11.2024).
  3. Indeks ESG prozorosti kompanii Ukrainy. 2020. URL: <https://cgpa.com.ua/wp-content/uploads/2021/12/Index-2020.pdf> (data zvernennia: 14.11.2024).
  4. Nalyvaiko L. R., Romanov M. Yu. Poniattia, oznaky ta znachennia transparentnosti v konteksti yevrointehratsii. *Visegrad Journal on Human Rights*. 2016. № 4/1. S. 152–157. URL: <https://er.dduvs.in.ua/bitstream/123456789/2026/1/10.pdf> (data zvernennia: 14.11.2024).
  5. Quality report on National and Regional Accounts. 2020 data. Eurostat, 2021. URL: <https://ec.europa.eu/eurostat/documents> <https://doi.org/10.32840/2522-4263/2020-6-42> (data zvernennia: 14.11.2024).
-

Liakhovych O. O. [1; ORCID ID 0000-0002-6770-7970],
Candidate of Economics (Ph.D.), Associate Professor,
Tereshchenko V. Ye. [1; ORCID ID: 0009-0002-6643-7267],
Post-graduate Student,
Krechko M. Yu. [1; ORCID ID: 0000-0001-6757-1025],
Master

CHARACTERISTICS OF THREATS AND OPPORTUNITIES IN THE CONTEXT OF TRANSPARENT ACTIVITIES OF UKRAINIAN ENTERPRISES

The article highlights the features of transparent activity of enterprises. An analysis of trends in the development of corporate transparency in Ukraine is presented. Based on the results of the analysis, it was found that in the conditions of the digital economy, the issue of transparent activities of enterprises is becoming more and more relevant. Today, the domestic market is not yet transparent enough. Due to the insufficient development of transparent activities in Ukraine and a fairly significant share of the shadow sector, the reliability of industry and market indicators is often low. This information is inaccessible not only to competitors, but also to investors and consumers. Therefore, enterprises that work non-transparently can observe a decrease in activity in their activities. It has been established that the highest level of transparency in Ukraine is inherent in companies of head departments (so-called head offices), finance, electricity supply, telecommunications and transport.

The opportunities and threats of transparent activities are analyzed. It has been established that the transparency of a company is a controversial process. On the one hand, transparency must show its competitive advantages in order to make investments attractive. On the other hand, information in the public domain can be of interest to competitors and be used for their own purposes, such as adhering to a strategy, launching similar products and gaining an advantage in the market, creating a competitive weakness of the organization.

The main opportunities for transparency include: attracting investments, increasing the number of customers, reducing risks, attracting talented personnel, increasing productivity, improving the company's reputation, entering new markets, and threats: disclosure of confidential information, openness to competitors and increasing costs to ensure transparency. It has been established that the introduction of a security-oriented approach based on determining the boundaries of transparency will allow to realize new opportunities and minimize threats, which in turn will provide a positive impact on the level of financial security of the enterprise.

Keywords: transparency; enterprise; opportunities; threats.

Отримано: 16 грудня 2024 року
Прорецензовано: 21 грудня 2024 року
Прийнято до друку: 20 грудня 2024 року